

Semiotyka logiczna

Jerzy Pogonowski

Zakład Logiki Stosowanej UAM
www.logic.amu.edu.pl
pogon@amu.edu.pl

6 grudnia 2007

Zalecenia Subtelnego Gdańszczanina

Przytaczamy listę chwytów erystycznych podanych przez Artura Schopenhauera (ERY).

Wiadomo, że nie jest to lista wyczerpująca wszelkie możliwe chwytów erystyczne. Warto jednak na nią spojrzeć jako na klasykę gatunku. Obszerniejsze listy znaleźć można np. na stronach internetowych wyliczonych w Dodatku 1.

Dodajemy, jako zabawną ciekawostkę, listę kilkunastu „metatwierdzeń” erystycznych, znalezioną w sieci.

Zalecenia Subtelnego Gdańszczanina

- 1. Uogólnienie (*instantia*) — rozszerzając wypowiedź przeciwnika poza jej normalne granice (bardziej ogólnikowe twierdzenie łatwiej zaatakować).
- 2. Zastosowanie homonimii do jakiegoś słowa użytego przez przeciwnika, by rozszerzyć jego wypowiedź i wtedy ją obalić.
- 3. Przyjąć twierdzenie powiedziane w sensie relatywnym jako powiedziane absolutnie lub ujmując je pod innym kątem i w ten sposób je obalić (relative — absolute).
- 4. Podawanie rozproszonych przesłanek (także błędnych) tak by przeciwnik nie zorientował się do czego zmierzamy a kiedy przeciwnik już zaakceptuje wszystko co potrzebne robimy z nich wnioski przez niego nie spodziewany.

Zalecenia Subtelnego Gdańszczanina

- 5. Ukryta *petitio principii*: zakładać to, co chcemy dowieść używając na początku zmienionych nazw, lub posługując się na początku ogólnikami, które łatwiej zaakceptować.
- 6. Zadawać wiele pytań naraz i obszernie, ukrywając to, na czym zależy nam w odpowiedziach przeciwnika - trudno mu wtedy zorientować się w biegu rozumowania i przeoczy nasze ewentualne błędy i braki we wnioskowaniu.
- 7. Wyprowadzić przeciwnika dyskusji z równowagi (przez bezczelne zachowanie względem niego), zdenerwowany nie będzie w stanie wszystkiego przemyśleć i dopilnować.
- 8. Pomieszać kolejność wnioskowania (zadając pytania w niewłaściwej kolejności) tak że przeciwnik pogubi się w wywodzie.

Zalecenia Subtelnego Gdańszczanina

- 9. Zadawać pytania do poszczególnych przypadków na które przeciwnik prawidłowo odpowie i następnie, bez pytania go, założyć, że zgodził się z tezą, którą potwierdzałyby te przypadki (choć wcale nie musi ona koniecznie z nich wynikać).
- 10. Wybrać słowa/porównania, które będą nam pasowały. Np. kiedy przeciwnik proponuje jakąś zmianę nazwać ją złośliwie „nowinką” i przeciwstawić „zastanemu porządkowi”. Natomiast kiedy od nas wychodzi taka propozycja przeciwstawiamy ją „zacofaniu”. Podobnie inne rzeczy - nadając nazwy pozytywne lub negatywne w zależności od potrzeby.
- 11. Dać przeciwnikowi do wyboru między proponowaną przez nas tezą a przejawskrawioną antytezą. (Szare obok białego wydaje się czarnym, a obok czarnego wydaje się białym).
- 12. Triumfalnie ogłosić, że dowiodło się czegoś, choć wcale z dyskusji tak nie wynika (często skutkuje przy nieśmiałym przeciwniku).

Zalecenia Subtelnego Gdańszczanina

- 13. Przedstawić przeciwnikowi jakiegokolwiek słuszne, choć nie oczywiste, stwierdzenie. Jeśli odrzuci (przez podejrzliwość) — wykazujemy, że jest słuszne i triumfujemy; jeśli przyjmie — mamy plus, bo zgodził się z naszym twierdzeniem.
- 14. Tzw. *argumentum ad hominem* lub *ex concessis*: Szukać w tym co przeciwnik mówi jakiejś sprzeczności z akceptowaną przez niego szkołą, grupą, do której należy lub sposobem postępowania. Np.: I ty Polak mówisz takie rzeczy!?
- 15. Kiedy przeciwnik postawił mocny kontrargument, wykorzystać podwójne znaczenie tego co powiedzieliśmy, mimo, że początkowa nie o to znaczenie nam chodziło.
- 16. *Mutatio controversiae*: Widząc, że przeciwnik podąża argumentacją, którą nas pobije, wytrącić go z biegu, zmienić temat, odwrócić uwagę.

Zalecenia Subtelnego Gdańszczanina

- 17. Kiedy przeciwnik żąda konkretnych argumentów przeciw jego twierdzeniu, a ich nie znajdujemy, uciec się do ogólników powiązanych z jego tezą i później je podważyć argumentując choćby omylnością ludzkiej wiedzy.
- 18. *Fallacia non causae ut casae*: traktując uzgodnione wspólnie przesłanki jako dowód naszej tezy, choć brakuje wśród nich jeszcze kilku, których nie przyjęły obydwie strony.
- 19. Kiedy przeciwnik użył argumentu tego typu, o jakich piszemy (nieuciwych), lepiej jest nie tyle wykazać jego pozorność, ale użyć podobnego argumentu, który postawi przeciwnika w gorszej pozycji niż gdybyśmy wykazali pozorność jego argumentu.
- 20. Podać to, do czego przekonuje nas przeciwnik za *petitio principii* kiedy przekonuje nas do czegoś wątpliwego, spornego. Wydaje się to wtedy bardzo prawdopodobnym dla słuchaczy, bo widzą w tym także problem tak jak w głównym problemie dyskusji.

Zalecenia Subtelnego Gdańszczanina

- 21. Opierać się tak długo argumentacji przeciwnika, nie uznając jej, aż rozszerzy je poza granice prawdy, tak że łatwo obalimy taki argument. Powstaje wtedy wrażenie, że obaliliśmy główny argument.
- 22. *Argumentum ad auditores* — jeżeli ktoś dobrze zna się na rzeczy może użyć argumentu sprzecznego z prawdą, wiedząc, że nikt ze słuchaczy nie jest na tyle zorientowany w materii, aby to zauważyć.
- 23. Dywersja: Widząc, że zaczynamy przegrywać rozpoczynamy mówić zupełnie o czymś innym, jak gdyby to było argumentem przeciwnym (bezczelne, kiedy nie dotyczy to w ogóle tematu dyskusji).
- 24. *Argumentum ad verecundiam*: używać zamiast argumentów odwołań do autorytetów, szczególnie tych, którzy są powszechnie szanowani, w razie potrzeby przekręcając lub fałszując cytaty. Jeśli przeciwnik jest dobrze zorientowany może to wykazać, lub podać inny autorytet mający inne zdanie w tej kwestii.

Zalecenia Subtelnego Gdańszczanina

- 25. Jeśli jest się bardzo szanowanym przez słuchaczy, można powiedzieć „przechodzi to moje słabe możliwości pojmowania” — w ten sposób słuchacze, którzy nas szanują, uznają że jest to jakiś nonsens.
- 26. Kiedy twierdzenie przeciwnika podobne jest do jakiejś herezji, błędnej nauki ktoś może przyczepić mu etykietkę nazywając ją spirytualizmem, idealizmem itp.
- 27. Powiedzieć że w teorii to ładnie wygląda, ale praktyka pokazuje inaczej. (Jak gdyby teoria czegoś nie uwzględniała).
- 28. Zadać pytanie związane z tematem, na które przeciwnik nie będzie w stanie odpowiedzieć i w ten sposób przekonać wszystkich, że mamy rację.

Zalecenia Subtelnego Gdańszczanina

- 29. *Argumentum ab utili*: Zadziałać na wolę a nie na rozum — kiedy uda nam się przekonać, że korzystniej dla wszystkich (a przynajmniej słuchaczy, zwolenników), żebyśmy przyjęli takie rozwiązanie (choćby było ono zupełnie błędne).
- 30. Sprawić, że przeciwnik pogubi się, przez potok bezsensownych słów (pozornie wyglądający dobrze, z poważną miną), uznając je za najważniejszy argument tezy. Działa szczególnie wtedy, gdy przeciwnik udaje, że wszystko zrozumiał.
- 31. Jeśli przeciwnik ma rację, ale użył błędnej argumentacji obalić argument uznając, że obaliliśmy całą tezę (chyba najczęstsze zagranie w nieuczciwych dyskusjach).
- 32. *Argumentum ad personam*: widząc, że przeciwnik jest mocniejszy atakować go osobiście, obrażać lub w jakikolwiek sposób, porzucając prawdziwy przedmiot sporu.

Metaerystyka na wesoło

- *Ad hominem* arguments are the tools of scoundrels and blackguards. Therefore, they are invalid.
- If you had any consideration for my feelings, you wouldn't argue from an appeal to pity.
- What would your mother say if you argued from an appeal to sentiment?
- I don't understand how anyone could argue from an appeal to incredulity.
- If you argue from an appeal to force, I'll have to beat you up.
- You are far too intelligent to accept an argument based on an appeal to vanity.

Metaerystyka na wesoło

- Circular reasoning means assuming what you're trying to prove. This form of argument is invalid because it's circular.
- As Aristotle said, arguments from an appeal to authority are invalid.
- *Post hoc ergo propter hoc* arguments often precede false conclusions. Hence, this type of argument is invalid.
- Using the *argumentum ad consequentiam* makes for unpleasant discussions. Hence, it must be a logical fallacy. The *argumentum ad nauseum* is invalid.
- The *argumentum ad nauseum* is invalid. The *argumentum ad nauseum* is invalid. If three repetitions of this principle haven't convinced you, I'll just have to say it again: the *argumentum ad nauseum* is invalid.

- Ancient wisdom teaches that the *argumentum ad antiquitatem* is invalid.
- An argument is emotional and no substitute for reasoned discussion. But proof by equivocation is a kind of argument. Thus, a proof by equivocation is no substitute for a valid proof.
- If we accept slippery slope arguments, we may have to accept other forms of weak arguments. Eventually, we won't be able to reason at all. Hence, we must reject slippery slope arguments as invalid.
- A real logician would never make an argument based on the „No true Scotsman” fallacy. If anyone who claims to be logical and makes arguments based on this fallacy, you may rest assured that s/he is not a real logician.

Metaerystyka na wesoło

- Everyone knows that an argument from appeal to popular opinion is invalid.
- An argument based on a logical fallacy often leads to a false conclusion. Affirming the consequent often leads to a false conclusion. Therefore, affirming the consequent is a fallacy.
- The fallacy of the undistributed middle is often used by politicians, and they often try to mislead people, so undistributed middles are obviously misleading.
- Reasoning by analogy is like giving a starving man a cookbook.
- *Non sequitur* is a Latin term, so that's a fallacy too.
- And I bet the gambler's fallacy is also invalid - I seem to be on a roll!